

KIBÉDI VARGA ÁRON

Három világ szegélyén*

Augusztus 12.

– Egy púpos idősebb asszony izgatottan meséli apósomnak a strandon, hogy tegnap este belefulladt a tengerbe egy hatvankét éves barátnője. Nagyon vallásos asszony volt, de három éve öngyilkos lett a férje, azóta nagyon megváltozott. Vasárnap délelőtt a mise végén még pénzt gyűjtött be a quimiac-i kápolnában, őt többször hívta azután, hogy jöjjön le vele a strandra, de neki nem volt kedve. „Most utólag, mondja, én... elnézést, nem jut eszembe a szó...” és sokáig dadog – „Coupable” (=bűnös), segítem ki végül. – „Pontosan, köszönöm, ezt a szót kerestem.” Bűnösnek érzi magát, de nem jut eszébe a szó. Freudnak mennyire igaza van.

Augusztus 13.

– Amikor így írok a szövegszerkesztőn, az ablakommal szemben egy százéves fa, előtte egy szürke kőfal és azelőtt több mályvarózsa. Anyásom az én kedvemért ültette őket oda, mert azt hiszi, hogy a kedvenc virágom, pedig én csak azért emlegetem, mert szép a neve („rose trémière”) és mert Nerval egyik legszebb versében szerepel.

Augusztus 14.

– Amikor jön a dagály, a strandon sokan – gyerekek és felnőttek egyaránt – izgatottan nekiállnak és nagy szorgalommal építenek bonyolult homokvárakat olyan távolságra, ahol biztosra vehető, hogy a tenger hullámai hamarosan eléri és megsemmisíti őket. Ez a legtökéletesebb sziszifuszi munka, jobb példa rá talán nem is akad. Miért szeretik annyira? Elképzelhető, hogy az embert nemcsak az vonzza, ha valami maradandót alkothat, hanem az ellentéte is, amikor tudja, hogy amit alkot, azonnal eltűnik?

Augusztus 15.

– Az amszterdami Hilton tetejéről leugrott egy híres holland popsztár. Két nappal korábban még szólt egyik barátjának, hogy ugorjon le vele, de az azt hitte, hogy viccel. Állítólag úgy ugrott le, hogy közben látta a lakást, ahol felesége és gyerekei laknak.

* Részlet a Kalligram Kiadónál megjelenő naplóból.

Augusztus 17.

- A francia patika különleges hely, nemcsak azért, mert egyben illatszertár is, tehát sok nő csak napolajért vagy parfümöért jön, hanem azért is, mert a franciákat nagyon foglalkoztatják a betegségek – ez a tévéhírekben is feltűnik –, nagyon szeretnek beszélgetni bajaikról. Patikába menni tehát esemény, itt Quimiac-ban a helyi patikában mindig sorban kell állni és rengeteget lát és főleg hall az ember. Hirtelen megakad a szemem az előttem sorára váró férfi T-shirtjén: VIAGRA van ráírva nagy betűkkel, és hozzá egy gusztustalan rajz. A férfi hatvan év körüli lehet, pocakos, őszül és kopaszodik!

Augusztus 14.

A magyar nyelvten néhány csodálatos szóval ajándékozta meg a magyar népet, olyan szavakkal, amelyekben sokáig el lehet gondolkozni: „igenév” (ige vagy név?), „helyhatározó” (hogyan lehet egy helyet meghatározni?), és a legszebb: „fosztóképző”. Képezni, azáltal, hogy fosztok. Alkotni, azáltal, hogy rontok. Dekonstruktív. És közben éppen a legszélsőségesebb esetekben van szükségünk a fosztóképzőre: *ehetetlen, verhetetlen, hihetetlen, végtelen!* Lebontani azt, ami biztos, ami elfogadható, amihez hozzászoktunk. Életünk akkor gazdagodik, amikor megfosztjuk magunkat a biztonságtól.

Augusztus 25.

- Augusztus 7-én bejegyeztem ide, hogy sok magyar közéleti személyiségről az utóbbi években derült ki, hogy hívő keresztyének, és ezt csak azért nem tudtuk, mert Kádár idejében erről nem volt tanácsos beszélni. A mai *Le Monde* írja, hogy Putyin is nagyon vallásos, rövid egyhetes szabadságát arra használta fel, hogy ortodox kolostorokat látogasson végig. Már KGB-ügynök idejében is hívő volt, anyja titokban megkereszteltette. Állítólag más KGB-ek, többek között Putyin akkori főnöke is, rendszeresen jártak abban az időben titokban gyónni. – A baj csak az, hogy az egyház – az ortodox különösen – szeret beleavatkozni a politikába, és általában nemcsak konzervatív, hanem nacionalista nézeteket képvisel (ezt sajnos Magyarországon is tapasztalhatjuk). Az ortodox kolostorokat látogasson végig. Már KGB-ügynök idejében is hívő volt, anyja titokban megkereszteltette. Állítólag más KGB-ek, többek között Putyin akkori főnöke is, rendszeresen jártak abban az időben titokban gyónni. – A baj csak az, hogy az egyház – az ortodox különösen – szeret beleavatkozni a politikába, és általában nemcsak konzervatív, hanem nacionalista nézeteket képvisel (ezt sajnos Magyarországon is tapasztalhatjuk). Az ortodox egyház a nyugatellenes, szláv misztikát szítja és a *Le Monde* tudósítója szerint az egyik egyházi lap Putyint – már külseje alapján is! – Julius Caesarhoz hasonlította.

Augusztus 27.

- Napok óta olyan szép az idő, hogy kétszer is kimegyek a strandra, egyszer délelőtt és egyszer délután. Délelőtt hátulról süt a nap, teljesen Franciaországban érzem magamat, körülöttem mindenki franciául beszél, rengeteget beszélnek. Délután viszont szemből süt a nap, a tenger vize visszaveri a nap-sütést, nézem a vitorlásokat és hirtelen erőt vesz rajtam valami melankólia és nosztalgia: az itteni kép mögött feltűnik egy másik, nagyon régi, talán gyerekkori kép, mintha a Balaton mellett lennék, ott nézném a napsugarak tükröződését. Csodálkozom, hogy körülöttem mindenki franciául beszél. Váratlanul egymásba toródik két kép, a múlt és a jelen. Bizonyára ilyen élményei lehettek Marcel Proustnak, aki olyan sokat emlegeti a váratlan, nem-szándékos emlékezet törvényszerűségeit.

Augusztus 31.

- Készülünk vissza Amszterdamba, süt a nap és apály van, ez a legjobb pillanat, hogy még egyszer végigjárjam kedvenc utamat: Sorlock felé, az utat köztem és a tenger között régi arisztokrata kastélyok és egy szabadtéri szoborkiállítás szegélyezik. Aztán jobbra fordulok, elmegyek Kercabellec-be, ott a kis kikötőben a kávéházban találkozom a falu alkoholistaival és írok egy verset. Gyönyörű, hihetetlen táj ez, amikor apály van. A távolban férfiak és nők lehajolva, guggolva keresnek csigát, osztrigát. Sorlocknál még a nappal szemben nézem őket, mind feketék, formátlanok, mintha állatok lennének. De amikor továbbmegyek, rájuk süt a nap és teljesen megváltoznak: visszanyerik színüket, emberek lesznek: férfi és nő, kövér és sovány, fiatal és öreg.

Szeptember 2.

- Majdnem két hónap után megint visszaérkeztünk Hollandiába. Útközben Párizsban még gyorsan megnéztem két kiállítást (Dan Graham és Niele Toroni, akit Velencében is láttam és aki nagyon izgatja a filozófusok fantáziáját).

Szeptember 4.

- Olvasom, hogy meghalt Panek Zoltán, a néhány éve Budapestre telepedt kolozsvári magyar író. A hetvenes években azok közé a ritka írók közé tartozott, akiknek autója volt és így 1974-ben együtt jártuk be két autóval és több baráttal Észak-Erdélyt és a Mezőséget. (Autója állítólag azért volt, hogy minden hétfőn átugorhasson Nagyváradra, ahol nagy szerelme, egy színésznő dolgozott. Én vele kapcsolatban elsősorban azokra az epikus, szenvedélyes és véget nem érő veszekedésekre emlékszem, amelyeket útközben Lászlóffy Aladárral folytatott.

Szeptember 6.

- Mikes konferencia, Határ Győzőt kértük fel az idei Irodalmi Figyelő odaítélésére. Nem tudott eljönni, kazettán nézhetjük, amint felolvassa a laudációt. Szepesi Attila a nyertes, akit kevesen ismernek. A kolozsvári Helikonban olvasok tőle egy interjút ... Határ Győzővel!

Szeptember 8.

- A Mikes Kelemen Kör a tanulmányi napokkal egybekötve ünnepli ötvenéves fennállását. A most már hetvenen felül járó alapító tagok közül heten voltak jelen, egyikük - bánréti Fuchs Károly - külön átjött Kanadából. A jubileumi vacsorán több mint százán vesznek részt, köztük sok fiatal is. A nagykövet felolvassa egy államtitkár üdvözlő levelét, aki további jó munkát és - megint, ő is! - „jó egészséget” kíván mindenkinek.

Szeptember 11.

- Lóránt mondja délután háromkor a mobil telefonon Párizsból, hogy kapcsoljam be gyorsan a tévét, mert történt valami Amerikában. Így egyenesben láthatom pár perc múlva, ahogy a második repülőgép belerohan a második toronyba, és egy fél óra múlva azt is, ahogy rövid időközökben összeomlik a két torony. Milliók, milliárdok látnak valós időben egy minden horrorfilmet meghaladó borzalmat, a háborúnak egy új fajtáját, egy olyan háborútípust, amilyen eddig nem volt: ismeretlenek a világ leghatalmasabb országa ellen.

- Új keresztesháború, most az arabok a Nyugat ellen? A CNN szerint mind a négy eltérített gépbe több terrorista szállt fel, köztük gyakorlott pilót is. De el lehet-e képzelni olyan embert, aki résztvesz hosszú légi kiképzésen Amerikában csak azért, hogy később a szent ügy érdekében öngyilkos lehessen? Igenis el lehet, ti. úgy, hogy akiket mi terroristának nevezünk, magukat mártíroknak tekintik, a mártíromságra készülnek hónapokig, esetleg évekig. Egyenesen a paradicsomba kerülnek, ha megölik a hitetleneket. Két szélsőség áll egymással szemben: egyrészt a moszlim fundamentalisták, akik az amerikai társadalmat erkölcsstelennek és perverznek tartják és éppen ezért meg akarják semmisíteni, másrészt az amerikai youppik világa, ahol mindenki állandóan rohan és mindent csak pénzürtéke szerint tud meghatározni. Európa, úgy érzem, e között a két szélsőség között helyezkedik el.

Bin Ladent, az elsőszámú gyanúst, egyébként rokoni szálak fűzik a tálibok főnökéhez.

Szeptember 12.

- A berlini parlamentben mindenki fekete ruhát visel, és egy képviselő bejelenti, hogy most egy új világrend kezdődik. Putyin is fekete ruhában beszél a tévén az oroszokhoz. A moszkvai amerikai nagykövetség előtt mintha még több lenne a virág és a könnyező asszony, mint másutt.

Szeptember 13.

- A harmadik világban nem áll ki a sajtó egyértelműen az amerikaiak mellett. Sőt még egy argentin lap is kritikus: megemlíti, hogy pont szeptember 11-én volt annak is az évfordulója, hogy a chilei jobboldal az amerikai titkoszolgálat segítségével megdöntötte a törvényesen megválasztott baloldali Allende-kormányt.

Szeptember 14.

- Megyek reggel fél kilenckor újságokat venni a közeli vasútállomáson. A bejáratnál egy mosolygó fiatalember broszúrákat próbál osztogatni és hangoosan üvölti, hogy itt a világ vége és mindnyájan a pokolba kerülünk.

- A mai nap a gyász napja. Bush felszólít minden amerikait, hogy menjenek a templomba és imádkozzanak. Maga jár elől jó példával, a papok után ő is beszél. Mindenki feketében, de a nyakkendőök körül már bajok vannak: az egyik magasrangú tisztviselő az első sorban erre az alkalomra piros nyakkendőt kötött. - A zászlók félárbocon minden nyugati országban. A francia elnöki palota udvarán most játsszák először az amerikai himnuszt. A zenekar elé járul Chirac elnök, egy magasrangú tiszt és az amerikai nagykövet. Chirac egy diszkrét kézmozdulattal jelzi az amerikainak, hogy maradjon egy lépéssel mögötte, a tiszttel együtt; elvégre ő az elnök, az első hely a protokoll szerint még ebben az esetben is egyedül őt illeti meg. Utána három perc csend a halottak tiszteletére (miért három? máskor eggyel is megelégednek), és azután a két himnusz.